

СРЂАН МИЛАШИНОВИЋ*

САНЕЛА АНДРИЋ**

Криминалистичко-полицијска

академија

Београд

УДК 304.2:308

Прегледни рад

Примљен: 17.04.2016

Одобрен: 22.05.2016

Страна: 431-442

СТУДИЈА СЛУЧАЈА У ИЗУЧАВАЊУ ПОЛИТИЧКИХ ПОЈАВА

Сажетак: Метода студије случаја недовољно је истражена у домаћој литератури и запостављена у научним истраживањима. Када се о њој и говори прича се своди на навођење основних карактеристика и сврставање у оквиру усвојених подела истраживачких метода. Рад који је пред вама представља покушај систематизације сазнања о методу студије случаја. Овде ћемо говорити о појму и класификацији студије случаја, њеним предностима и недостацима, планирању студије и областима њене примене. Посебан акценат ставља се на изучавање политичких појава и могућности употребе студије случаја у политикологији.

Кључне речи: научни метод, методологија, студија случаја, политичке појаве, политичка наука

Увод

Метод је саставни део сваке науке и предмет је научног истраживања. Истражујући метод ми истражујемо и боље упознајемо науку и средства помоћу којих научници долазе до одређених сазнања. У истраживањима различитих наука користе се исте методе са мањим или већим варијацијама. Оно што разликује науку од других облика духовног делања као и науке међусобно јесте управо научни метод.¹

Политичке појаве су оне појаве чија је суштина, садржај и функција саставни део политике и као такве представљају део укупних друштвених појава. Идентификују се као посебни друштвени реалитети који се разликују од свих осталих друштвених реалитета. Политичка наука је „социјално дефинисана” аутономна дисциплина у области друштвених наука и простире се на бројна питања друштвене стварности.²

* srdjan.milasinovic@kpa.edu.rs, 064/892-42-16

** sanela.andric@kpa.edu.rs, 064/25-18-107

¹ Милић, В. *Социолошки метод*. Нолит. Београд. 1978. стр. 15-16.

² Степанов, Р. *Увод у политику и политички систем*. Филозофски факултет у Новом Саду. Mediteran publishing. Нови Сад. 2008. стр. 19-20.

У истраживањима предмета политичке науке (политичких појава) примењују се методе друштвених наука. Специфичност методологије политичких наука проналази се у избору, конкретизацији и примени метода друштвених наука и њиховом прилагођавању својствима предмета политичке науке. Студијом случаја као истраживачким методом се у политикологији могу истражити: избори, оснивање, развој и функционисање државних органа и институција; оснивање, развој и функционисање политичких странака, покрета, интересних група; ставови и понашања одређених социополитичких група (грађана, припадника нација и националних мањина, припадника конфесије итд.), као и одређених макрогрупа; ставови и понашања појединаца и парова.³ У истраживању политичких појава студија случаја може бити плодотворна у холистичком испитивању одређене политичке партије, њених чланова или идеологије; холистичком и исцрпном испитивању одређених политичких система итд.

У овом раду биће анализирана студија случаја као истраживачки метод, пројектовање истраживања, планирање студије случаја и област њене примене.

Појам студије случаја

Метода студије случаја (енг. *case study, case method, case analysis*) примењује се на случајеве који се ретко дешавају али имају значајне последице.⁴ Појаве се испитују као целовити случајеви, холистички, у друштвеном контексту у коме се налазе, уз употребу различитих врста и извора података. Метод студије случаја користи се у прелиминарним истраживањима, за проверу одређених теорија, као пилот-случај и сл.⁵ У студији случаја „случајеви” могу бити било који ентитети попут појединаца, група (породица, колективи, политичке партије), институције, народи, културе итд.

Већ код самог назива методе долази до неслагања међу научницима, будући да се у методолошкој литератури наизменично сусрећемо са називима студија случаја (*case study*), метод случаја (*case method*) и анализа случаја (*case analysis*).⁶

Овде се намећу две могућности схватања студије случаја. Према првој, постоји случај који има свој метод па се ради о његовом методу- методу случаја. Према другој, постоји метод у чији је концепт уграђен случај као методолошко-методски принцип.⁷ Међутим, ни једна од ове две могућности не

³ Милосављевић, С., Радосављевић, И. *Основи методологије политичких наука*. Службени гласник. Београд. 2013. стр. 559.

⁴ Суботић, Д. *Методе научног истраживања*. Универзитет Едуконс. Факултет за пословне економије. Сремска Каменица. 2010. стр. 263.

⁵ Мимица, А., Богдновић, М. *Социолошки речник*. Завод за уџбенике. Београд. 2007. стр. 312.

⁶ Опширније у: Милосављевић, С., Радосављевић, И. *Основи методологије политичких наука*. Службени гласник. Београд. 2013. стр. 548- 554; Богдновић, М. *Метод случаја*. Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 429- 456; и Пејчић, Б. *Методологија емпијског научног истраживања*. Универзитет у Београду. Дефектолошки факултет. Београд. 1995. стр. 595- 616.

⁷ Милосављевић, С., Радосављевић, И. *Основи методологије политичких наука*. Службени гласник. Београд. 2013. стр. 549.

изражава праву суштину садржаја, јер овај метод никако не подразумева употребу само једног метода. На пример, у изучавању одређене политичке партије као студије случаја користе се метод анализе докумената, статистички метод, научна дескрипција, дедукција, индукција, упитник итд. Проучавањем случаја као целине омогућује се остваривање научног сазнања, те је исправније користити назив метод студије случаја.

Истраживачи предлажу да се назив метода промени у „метод миљеа”. Случај се увек дешава у некој специфичној средини и не можемо изучавати појединачне случајеве издвојене из контекста у коме се налазе. Овај захтев надасве је нелогичан јер би се „метод миљеа” изједначио са „методом средине” или „методом контекста”, а овде је ипак реч о проучавању одређеног случаја у оквиру контекста у коме се налази. Захтев за променом назива метода само да би се нагласио значај контекста неправедан је јер се већ у самом дефинисању појма студије случаја истиче да се њоме појаве изучавају холистички унутар друштвеног контекста у коме се налазе.⁸

Следећи захтев за промену назива методе студије случаја предлаже примену логике анкетног истраживања у стандардизацији студије случаја и промену назива у „метод случаја као скупине”,⁹ методу истраживања појединачног случаја као скупини хетерогених јединица анализе. На овај начин се особине анкете повезују са квалитативном студијом случаја чија су основна својства да допре до дубинске информације о референтном оквиру и дефиницији ситуације самих учесника, па до детаљног увида у одређене формалне процесе али и неформалне активности и да утврди оне факторе који су својствени за проучавани случај и који омогућују боље разумевање узрочности.¹⁰

Најпотпуније схватање о методу студије случаја даје одређење овог метода почевши од плана истраживања, преко прикупљања и анализе података, до излагања резултата.¹¹ Студију случаја као један од метода у друштвеним наукама поједини истраживачи одређују у односу на способност да пружи одговоре на питања: ко?, шта?, где?, како? и зашто?. Истраживачи који су поборници ове методе напомињу да се студији случаја неправедно приписује употреба само једног извора података. Овај метод користи подједнако и квалитативне и квантитативне податке, који могу бити добијени радом на терену, из архивске грађе, вербалних извештаја, посматрања или из комбинације наведеног.¹² Погрешна је и тврдња да студија случаја користи искључиво етнографску грађу прикупљену посматрањем са учествовањем. Оно што студија случаја представља јесте истраживачка стратегија која се може упоредити са експериментом.¹³ Препознатљива карактеристика студије случаја као истраживачке

⁸ Према наводима Марије Богдановић у: Богдановић, М. *Метод случаја*. Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 434-435.

⁹ *Ибид.* стр. 436.

¹⁰ *Ибид.*

¹¹ *Ибид.* стр. 437.

¹² Yin, R. K. *The Case Study Crisis: Some Answers*. Administrative Science Quarterly, Vol. 26, No. 1. (Mar., 1981), pp. 58. Pogledati i: Yin, K. R. *Case Study Research*. Applied Social Research Methods Series. Volume 5. Sage. 2009.

¹³ *Ибид.* стр. 59.

стратегије јесте то што покушава да испита: а) савремене феномене у њиховом реалном животном контексту, нарочито у случајевима када б) границе између феномена и контекста нису јасно евидентне.¹⁴ Разлика између експеримента и студије случаја управо је у томе што експеримент раздваја феномен од контекста у коме се налази.

Када је у питању одређење студије случаја, међу ауторима постоји сагласност о истицању холистичког карактера овог метода, који се огледа у очувању целине случаја. Сагласност постоји и око широко схваћеног предмета проучавања од појединца до глобалног друштва.¹⁵ Наиме, под предметом студије случаја подразумевају се појединци, појаве, процеси, односи, институције итд. Према наводима неких аутора, очување целине проучаваних појава представља основно својство студије случаја. Употребом других метода истраживања испитују се поједини аспекти појаве одређени циљевима истраживања, док се студијом случаја дубински истражује једна појава у свим њеним аспектима, обухватају се сва својства која је конституишу. На пример, ако за студију случаја одаберемо одређену политичку партију ми ћемо је испитати у целини, њену идеологију, структуру, чланове, идеологију, начин деловања, оријентацију и сл.

Истраживачи који се баве овом методом говоре о четири услова која се морају испунити да би се очувала целовитост проучаване појаве. Прва два услова односе се на ширину и ниво прикупљања што потпунијих и што релевантнијих података о случају и друштвеном контексту у коме се он налази. Трећи услов односи се на захтев за формирањем индекса и типологија, а као четврти услов наводи се неопходна интеракција релевантних података у временској димензији.¹⁶

Класификација метода студије случаја

Метод студије случаја сврстава се најчешће у методе за прикупљање података, мада се може сврстати и у оперативне методе.¹⁷ Може бити примењена самостално и довољна је за ваљано научно сазнање друштвене појаве.¹⁸

Метод студије случаја можемо класификовати на више начина. „Случај“ се може схватити шире и уже- конгрес неке организације је „случај“, револуција је „случај“, политичка партија је „случај“. Ако имамо само једног учесника, догађај који је трајао свега неколико секунди на ограниченом простору од неколико метара, имамо „случај“. Даље, случај се може схватити као „микро“ и „макро“ случај- индивидуални случајеви (случајеви појединца), микрослучајеви односно мање групе, целине и макрослучајеви односно велике

¹⁴ *Ибид.*

¹⁵ Богдановић, М. *Метод случаја*. У: Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 432.

¹⁶ *Ибид.* стр. 433- 434.

¹⁷ Милосављевић, С., Радосављевић, И. *Основи методологије политичких наука*. Службени гласник. Београд. 2013. стр. 54.

¹⁸ *Ибид.* стр. 548.

групе, класе па чак и глобално друштво.¹⁹ Студијом случаја такође је могуће истражити прошле, текуће и будуће случајеве.²⁰

Поред метода „појединачног” случаја могућа је употреба „метода студије случаја у низу” или „мозаик метода студије случаја”. Она се може јавити у две основне варијанте- прва је лонгитудинално истраживање, које подразумева периодично понављање истраживања истог случаја у различитим фазама, и друга која подразумева истраживање у исто време истоврсних случајева на различитим просторима уз примену истог пројекта истраживања.²¹

На основу горепоменуте класификације поставља се логично питање да ли се на основу једног случаја могу извести закључци о целини појаве или о целој популацији из које је случај узет. Одговор ће нам дати чињенице да се неке појаве јављају периодично као појединачне, да непотпуна индукција дозвољава закључивање од једног члана на целу групу, и да се за истраживање може одабрати развијен случај који садржи све битне карактеристике истраживане појаве.²²

Класификација студија случаја:²³

- 1) Према обухвату појаве- студија једног микрослучаја, студија више микрослучаја и студија макрослучаја;
- 2) У односу на време дешавања- студија прошлих случајева, студија актуелних случајева и студија будућих случајева;
- 3) У односу на методолошки приступ- статички приступ, квазидинамички приступ и динамички приступ;
- 4) У односу на број случајева- студија једног случаја, студија више истоветних случајева и студија више разноврсних случајева;
- 5) Према целини захвата- студија једног обележја, студија више обележја и студија случаја у целини.

У радовима појединих аутора сусрећемо се са разликовањем две варијанте студије случаја: метода појединачног случаја (*single case method*) и метода вишеструког случаја (*multiple case method*).²⁴ Основна разлика је у томе што се метод вишеструког случаја примењује када студија обухвата више од једног случаја, при чему се следи логика дословног понављања као код експеримента.²⁵ Примена методе вишеструког случаја захтева чвршћу стандардизацију у односу на метод појединачног случаја, оштрију селекцију релевантних података са мање детаља него код појединачног случаја.

Метода појединачног случаја употребљава се:

- 1) За проверавање прецизно формулисаних теорија,
- 2) За утврђивање екстремног или јединственог карактера проучаване појаве,

¹⁹ *Ибид.* стр. 551.

²⁰ *Ибид.* стр. 551-552.

²¹ *Ибид.* стр. 552- 553.

²² *Ибид.* стр. 552.

²³ Према: Суботић, Д. *Увод у методологију научног истраживања*. Универзитет Едуконс. Факултет пословне економије. Сремска Каменица. 2010. стр. 264.

²⁴ Богдановић, М. *Метод случаја*. У: Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 440.

²⁵ *Ибид.* стр. 442.

- 3) Када се истражује појава која до тада није била предмет научног истраживања, и
- 4) За прелиминарна и пилот истраживања, нарочито у приступу непознатом, недовољно проученим или врло сложеним појавама.²⁶

Предности и недостаци студије случаја

Методи студије случаја замера се употреба квалитативних истраживачких техника које су мање поуздане, односно дају мање поуздане податке. Такве технике су посматрање са учествовањем, дневници, аутобиографије, писма, неформални разговори и слични извори субјективних података.²⁷ Подаци добијени овим путем су обимни, прегледање и сређивање искуствене грађе траје дуго, а личност истраживача и његова субјективност имају велику улогу. Међутим, „пристрастност није специфичност студије случаја - она је могућа и код примене експеримента, анкетних или историјских истраживања”.²⁸ Кодирањем и квантификацијом квалитативних података постиже се објективност и поузданост методе студије случаја.²⁹ Са друге стране, употреба дневника, писма, аутобиографија, неформалних разговора и слично, не мора се нужно сматрати маном студије случаја. Не сме се занемарити богатство теоријских импликација које пружа оваква искуствена грађа, нарочито у прелиминарним фазама истраживања за формулисање плодних хипотеза које даљим истраживањем треба проверити и за откривање значајних веза међу појавама. „[М]етод случаја је подобан да се, статистичким путем утврђено значајно одступање неке појаве од њеног очекиваног тока, провери кроз продубљену анализу”.³⁰

Међу најчешћим примедбама које се упућују на рачун студије случаја је и тешкоћа добијања истих или сличних резултата у поновљеном истраживању. Поставља се питање да ли би други истраживач, користећи исте теренске белешке добијене из квалитативних података, могао да напише сличну студију случаја.³¹ Студија случаја користи и квалитативне и квантитативне податке, кодира квалитативне податке и ствара типологије и класификације, при чему формулише процедурална правила за прикупљање, анализу и приказ добијених резултата. Према томе, примедба о немогућности добијања истих или сличних резултата у поновљеном истраживању сматра се неоснованом.

Први корак ка уклањању примедби које се упућују студији случаја јесте стварање прецизног плана истраживања. На основу прецизног плана истраживања другим истраживачима би се олакшало понављање студија случаја и добијање сличних резултата. Први корак у прављењу плана истраживања јесте

²⁶ *Ибид.*

²⁷ Богдановић, М. *Метод случаја*. У: Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 430.

²⁸ *Ибид.* стр. 431.

²⁹ Погледати: Ђурић, С. Контрола квалитета квалитативних истраживања. *Социолошки преглед*. Vol. XLIV (2010). No. 4. стр. 485-502.

³⁰ Богдановић, М. *Метод случаја*. У: Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 431.

³¹ Мимица, А., Богдановић, М. *Социолошки речник*. Завод за уџбенике. Београд. 2007. стр.312.

стварање теоријског оквира- прикупљање постојеће релевантне литературе, формулисање циљева и питања истраживања, од којих зависи да ли ће се метод случаја користити за прелиминарне или описне циљеве или за објашњење проучаваног случаја.³² Постоје две варијанте истраживачких планова, холистички и уграђени. Холистички план истраживања користи се у случајевима када је теорија на довољном степену општости да омогућава идентификацију појединаца, док уграђен истраживачки план служи као нацрт за усмеравање истраживања у проучавању случаја.³³

Даље отклањање критичких примедби упућених студији случаја креће се утврђивањем њене поузданости и ваљаности као методе. Да би се то постигло, неопходно је испунити следеће услове:

- 1) Услов појмовне ваљаности - дефинисање основних појмова који ће се користити у проучавању. Повећање појмовне ваљаности постиже се коришћењем различитих извора евиденције, очувањем ланца евиденције и писањем завршног извештаја.
- 2) Услов унутрашње ваљаности - испитује се само у студијама усмереним на утврђивање узрочних веза, где је неопходно разграничити привидне корелације од узрочних веза.
- 3) Услов спољашње ваљаности - повезује се са могућношћу уопштавања, а остварује се путем метода вишеструког случаја заснованог на логици понављања.
- 4) Услов поузданости- проверава се поновном применом истог поступка на проучавање истог случаја, са циљем добијања истих или сличних резултата.³⁴

Следећа замерка доводи у питање могућност уопштавања резултата на основу једног случаја, односно поставља се питање да ли се на основу само једног случаја могу доносити закључци о целини популације из које је случај узет.³⁵ Ова замерка такође се сматра неоснованом, будући да се исто питање може упутити и другим истраживачким методама (експеримент). „Ако се експеримент у доказивању претпоставке о постојању узрочне везе понавља више пута у различитим срединама, начелно нема разлога да се то понављање не учини и са проучавањем неке појаве методом случаја”.³⁶ Прецизним одређењем плана и поступака истраживања метод (појединачног) случаја прераста у метод вишеструког случаја, при чему се повећава прецизност истраживања а самим тим и могућност уопштавања добијених резултата. Метод вишеструког случаја захтева чвршћу стандардизацију поступака, оштрију селекцију података, а будући да почива на логици понављања реч је о дословном понављању.³⁷

Повећању поузданости студије случаја доприноси обавезна употреба а) протокола и б) базе података.³⁸ *Протокол* обухвата општа начела истражива-

³² Богдановић, М. *Метод случаја*. У: Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 438.

³³ *Ибид.* стр. 441.

³⁴ *Ибид.* стр. 442- 443.

³⁵ *Ибид.* стр. 313.

³⁶ *Ибид.* стр. 432.

³⁷ Мимица, А., Богдановић, М. *Социолошки речник*. Завод за уџбенике. Београд. 2007. стр 313.

³⁸ *Ибид.*

ња, основне проблеме и циљеве, релевантну литературу и детаљно разрађену процедуру и технику истраживања. Дата су и упутства како доћи до људи на терену и успоставити односе сарадње. Истраживачу су дата и основна питања дефинисана циљевима студије која служи као подсетник која питања и на који начин треба поставити да би се дошло до релевантних и употребљивих података. Овако израђен протокол служи као прецизан водич кроз истраживање што као резултат даје добро урађену студију случаја. „Стварање протокола форсира истраживача на интензивно размишљање о оном шта проучава И на који начин”.³⁹ *База података* представља основ за секундарну анализу прикупљене искуствене грађе. У њој су садржани подаци из постојећих извора, белешке истраживача са терена на основу интервјуа, посматрања и других извора. Белешке истраживача у сваком истраживању представљају битан извор података. Целокупна прикупљена документација сређује се и организује библиографски, разврстава на примарну и секундарну, уз навођење њихове релевантности за одређени сегмент истраживања и за неко специфично питање. Поред белешки истраживача, поред релевантних података из постојећих извора, у протокол се уносе и слободни одговори истраживача на кључна питања студије. За повећање поузданости студије случаја битан је и поступак очувања ланаца евиденције, који омогућава да се прати стварање сваког податка.⁴⁰

Код примене студије случаја плодотворна је примена *секвенцијалне анализе*, рада на терену корак по корак (по секвенцама). Секвенцијална анализа омогућава истраживачу да појаву испитује слој по слој, корак по корак, уз могућност враћања на претходне кораке и сумирање до чега се дошло у истраживању и које кораке даље треба предузети. На овај начин се откривају празнине у корацима, проверавају хипотезе и указује на то како доћи до нових података. Током секвенцијалне анализе полази се од постојећих података и стварају се нови на терену. На основу свих података ствара се систематски извештај. Након извештаја ствара се систем квалитативног кодирања, где се категорије јављају у виду реченица или сегмената преписаних из извештаја. Након тога се формира класификациони систем за даље разврставање података. кодирани подаци се фотокопирају и одлажу у фасцикле, а сваки податак има своју категорију. Системски извештај је истовремено и основа за формирање сумарног листа, кондензованог извештаја са темама, проблемима и питањима о проучаваном случају, као и оцене истраживача и указивање на даље правце истраживања.⁴¹

Планирање студије случаја

Студија случаја као истраживачки метод се може примењивати самостално и у комбинацији са другим методама као допунска техника за прикуп-

³⁹ Богдановић, М. *Метод случаја*. У: Зборник Филозофског факултета. Београдски универзитет. Београд. 1988. стр. 433.

⁴⁰ Мимица, А., Богдановић, М. *Социолошки речник*. Завод за уџбенике. Београд. 2007. стр. 313.

⁴¹ *Ибид.*

љање података. Она нема своје технике прикупљања података, претежно се заснива на подацима добијеним посматрањем, неформалним разговором, коришћењем архивске грађе, личних докумената али користи и податке у нумеричкој форми.

Што се тиче планирања и припреме методе студије случаја она нема своје технике прикупљања података али истраживања остварена овом методом имају у одређеним ситуацијама експериментални значај. Технике односно поступци и инструменти који се користе приликом примене студије случаја траже минимум захтева у избору проблема, предмета и средине у којој се спроводи истраживање.

Проблем и предмет истраживања треба да буде или веома актуелна или веома значајна или веома типична појава. „Одабрана појава истражује се, по правилу, у средини у којој је у датом моменту по одређеним својствима најизразитија или најтипичнија”⁴².

Планирање студије случаја започиње, као и код свих истраживања, прикупљањем претходних података о самој појави која се истражује. Наравно, подразумева се потпуна информисаност истраживача о појави која се испитује. Припрема се основна идејна скица научне замисли, нарочито основа за разговор на терену са упућеним испитаницима, пописују се извори података, елементи за протокол и опремљени истраживач започиње теренски рад.⁴³

Након обављања индивидуалних разговора са испитаницима прикупљени подаци се сортирају на следећи начин: а) према хронологији догађаја, б) преглед најзначајнијих актера и ц) преглед могућих и доступних извора података. Овим је прва фаза прикупљања података завршена.

Следећа фаза прикупљања података започиње разрадом инструмената, избором узорка докумената и испитаника и употребом инструмената. Инструменти који се користе су индивидуални и колективни интервју, анализа садржаја (квалитативна и квантитативна) и протокол за непосредно посматрање.

Последња фаза јесте обрада података, њихова анализа и израда дескриптивне верзије извештаја са хронолошким редоследом збивања, без заузимања ставова или саопштавања судова.⁴⁴

На крају се приступа изради коначног извештаја који садржи преглед питања од ширег научног и друштвеног значаја, са посебним указивањем на оно што неопходно даље разрадити и испитати.

Дакле, код планирања студије случаја, као и код других научних истраживања, израђује се нацрт научне замисли, одређује предмет истраживања, наводе претходна сазнања, врши њихова анализа и израђује коначан извештај.

⁴² Милосављевић, С., Радосављевић, И. *Основи методологије политичких наука*. Службени гласник. Београд. 2013. стр. 554.

⁴³ *Ибид.* стр. 554.

⁴⁴ *Ибид.* стр. 555.

Област примене студије случаја

Студија случаја као истраживачки метод дуго је запостављана у научним истраживањима. Оживљавање интересовања за овај метод новијег је датума. Као разлог запостављања студије углавном се наводе замерке и критике као што су немогућност уопштавања, немогућност добијања истих или сличних резултата, субјективност услед добијања квалитативних података и слично. Међутим, аутори који се залажу за употребу овог метода истичу богатство теоријских импликација које садржи проучавање појединачног случаја. Метод случаја је од непроцењиве вредности у прелиминарним истраживањима за откривање значајних веза међу појавама и за формулисање плодних хипотеза.⁴⁵ Предност овог метода огледа се превасходно у домену открића, када се проучава случај који до тада није био истражен или није био истражен у довољној мери.

Студија случаја може наћи примену у области социологије, психологије, педагогије, социјалног рада, медицине, политичке науке, а неки аутори указују и на практичну примену сазнања добијених путем овог метода.⁴⁶ У евалуационим истраживањима, практична примена студије случаја има за циљ генерисање обавештења за акцију и даје одговоре на питања која чине важан део процеса вредновања: каква је природа интеракције међу учесницима програма, какав је њихов став према програну и слично. Посебно је значајно објашњење узрочне везе при увођењу интервенција у реалне животне ситуације које су сложене за примену анкетања или експеримента.⁴⁷

У практичној примени у педагошким истраживањима метода студије случаја користи се да означи анализе и третирања појединца и породица које одлазе у одређене институције за помоћ у вези са личним проблемима, при чему се инсистира на потпуним белешкама о историји појединца или породице и пратећих околности. Проучавају се „позитивни случајеви”, попут даровитих ученика, добро организоване васпитно-образовне институције и слично, али и „негативни случајеви”, као што су школска деца која показују неуспех или неприлагођена понашања, непотпуне породице и тако даље.⁴⁸

У криминологији се студија случаја користи за проучавање делинквентног понашања и појединих извршилаца кривичних дела.⁴⁹ Овом методом проучава се личност делинквената, њихов развој, објективни и субјективни узроци и услови који су довели до делинквентног понашања. Сматра се да се на овај начин може утврдити етиологија криминалног понашања сваког појединачног случаја. Приликом проучавања неопходно је обухватити социолошке, психолошке, психопатолошке и друге околности, као и податке о полу,

---

⁴⁵ Шевкушић, С. Квалитативна студија случаја у педагошким истраживањима: могућности и ограничења. *Зборник института за педагошка истраживања*. Година 40. Број 2. Децембар 2008. стр. 240.

⁴⁶ *Ибид.* стр. 241.

⁴⁷ *Ибид.*

⁴⁸ *Ибид.*

⁴⁹ Петровић, К. *Криминологија*. Универзитет Црне Горе. Подгорица. 1998. стр. 65.

узрасту, занимању, месту пребивалишта и боравишта, брачном и породичном стању и тако даље.⁵⁰

У политикологији се студијом случаја могу истраживати: избори; оснивање, развој и функционисање државних органа и институција; оснивање, развој и функционисање политичких странака, покрета, интересних група; ставови и понашања одређених социополитичких група (грађана, припадника нација и националних мањина, припадника конфесија итд.), као и одређених макрогрупа; ставови и понашања појединаца и парова.⁵¹

Закључак

Често се сусрећемо са питањем да ли има потребе за посебним методама политичке науке с обзиром на чињеницу да политичка наука користи методе друштвених наука. Одговор на ово питање је да методологија политичких наука није само потребна, већ је и неопходна. Она је истовремено део методологије наука и научна дисциплина науке о политици. Истраживачи политичких наука и методологије политичких наука истичу да је неопходно правилно откривање, описивање, класификовање, објашњење и предвиђање политичких токова и политичких појава.⁵² Неки од задатака методологије политичких наука јесу управо ти да се развија и омогући коришћење (специјалних) научних метода за стицање сазнања у политичкој науци, научно истраживање саме политике и развијање научних теорија о истој.

На крају треба нагласити да студија случаја представља погодан метод за истраживање политичких појава, а разлози за то су следећи: политичке појаве се испитују као целовити случајеви, холистички, у друштвеном контексту у коме се налазе, уз употребу различитих врста и извора података; примена секвенцијалне анализе омогућава испитивање политичких појава ступњевито, слој по слој, при чему постоји могућност враћања на претходне кораке у истраживању, исправљање грешака и допуњавање података, сумирање до чега се у истраживању дошло и које кораке даље треба предузети. Употребом метода вишеструког случаја могућа је анализа различитих политичких система, различитих политичких партија, лонгитудинална истраживања идеологија и слично.

Литература:

1. Yin, K. R. Case Study Research. Applied Social Research Methods Series. Volume 5. Sage. 2009.
2. Yin, R. K. The Case Study Crisis: Some Answers. Administrative Science Quarterly, Vol. 26, No. 1. (Mar., 1981), pp. 58- 65

⁵⁰ *Ибид.* стр. 66 .

⁵¹ Милосављевић, С., Радосављевић, И. *Основи методологије политичких наука*. Службени гласник. Београд. 2013. стр. 559.

⁵² *Ибид.*

3. Bogdanović, M. Metod slučaja. U: Zbornik Filozofskog fakulteta. Beogradski univerzitet. Beograd. 1988. str. 429-456.
4. Bogdanović, M. Metodološke studije. Osvrti i prikazi. *Sociološki pregled*. Vol. XXVIII (1994), No. 2: 297-300.
5. Đurić, S. Kontrola kvaliteta kvalitativnih istraživanja. *Sociološki pregled*. vol. XLIV (2010), no. 4, str. 485-502.
6. Milosavljević, S., Radosavljević, I. *Osnovi metodologije političkih nauka*. Službeni glasnik. Beograd. 2013.
7. Milošević, N., Milojević, S. Osnovi metodologije bezbednosnih nauka. Policijska akademija. Beograd. 2001.
8. Pejčić, B. *Metodologija empirijskog naučnog istraživanja*. Univerzitet u Beogradu. Defektološki fakultet. Beograd. 1995.
9. Petrović, K. Kriminologija. Univerzitet Crne Gore. Podgorica. 1998.
10. Stepanov, R. Uvod u politiku i politički sistem. Filozofski fakultet u Novom Sadu. Mediteran publishing. Novi Sad. 2008.
11. Subotić, D. Metode naučnog i empirijskog istraživanja. *Politička revija*. Godina (XXI) VIII, vol= 20, br. 2/2009. str. 297-318.
12. Subotić, D. Metode naučnog istraživanja. Univerzitet Edukons. Fakultet za poslovne ekonomije. Sremska Kamenica. 2010.
13. Ševkušić, S. Kvalitativna studija slučaja u pedagoškim istraživanjima: saznanje mogućnosti i ograničenja. Zbornik instituta za pedagoška istraživanja. Godina 40. Broj 2. Decembar 2008. str. 239- 256.

A CASE STUDY IN THE STUDY OF POLITICAL PHENOMENA

Summary: The case study method is insufficiently explored in national literature and neglected in scientific research. When its about case study method the story boils down to stating the basic characteristics of the classification adopted in the framework of the division of research methods. The paper is an attempt of systematization of knowledge about case study method, about the concept and classification of case studies, its advantages and disadvantages, the planning of the study and its fields of application. Special emphasis is placed on the study of political phenomena and the possible use of case studies in political science.

Key words: scientific method, methodology, case study, scientific research, political phenomena, political science